

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 7 Ιανουαρίου 2023
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Ορισμοί

- **Συνθήκη του Κιουτσούκ –Καϊναρτζή**

Συνθήκη μεταξύ της Ρωσίας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας (1774) με την οποία τα χριστιανικά –ελληνικά– πλοία προστατεύονταν από τη ρωσική ισχύ και έτσι ευνοήθηκε η ραγδαία ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.

- **Εκδοτικό δικαίωμα [Εθνική Τράπεζα]**

Είναι το μεγάλο πλεονέκτημα της Εθνικής Τράπεζας και ταυτόχρονα η κύρια πηγή εσόδων της, η δυνατότητά της να εκδίδει τραπεζογραμμάτια, χαρτονομίσματα δηλαδή, για λογαριασμό του ελληνικού κράτους. Το τελευταίο μάλιστα ενίσχυε ή και επέβαλλε την κυκλοφορία τους.

- **Ορεινοί**

Ήταν η μία από τις δύο μεγάλες παρατάξεις που συγκροτήθηκαν στην εθνοσυνέλευση του 1862-64, μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1862 με σκοπό την ψήφιση Συντάγματος.

Οι ορεινοί απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον Κ. Κανάρη) με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Α(α)

ΘΕΜΑ Α2

- A. ΛΑΘΟΣ
- B. ΛΑΘΟΣ
- Γ. ΣΩΣΤΟ
- Δ. ΛΑΘΟΣ
- Ε. ΛΑΘΟΣ

ΘΕΜΑ Α3

Να τοποθετήσετε τα ακόλουθα ιστορικά γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά, αρχίζοντας από το αρχαιότερο και καταλήγοντας στο πιο πρόσφατο:

- α. Κίνημα στο Γουδί [15/8/1909]
- β. Αρχή της δεδηλωμένης [1875]
- γ. Β΄ Εθνοσυνέλευση (Άστρος) [1823]
- δ. Έναρξη κατασκευής διώρυγας Κορίνθου [1881]
- ε. Ήττα στον ελληνοτουρκικό πόλεμο [1897]

Άρα γ, β, δ, ε, α

ΘΕΜΑ Β1

Να παρουσιάσετε τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του 1850 έως την κατάργηση της βασιλείας του Όθωνα στις 12 Οκτωβρίου του 1862.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 76 [Η νέα γενιά ασκούσε έντονη κριτική Στις 12 Οκτωβρίου 1862 ο Όθων αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα.]

ΘΕΜΑ Β2

Να παρουσιάσετε: α. Το βασικό πρόβλημα και την σημασία του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδας στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα β. την επίδραση της οικονομικής κρίσης του 1932 στο συγκεκριμένο τομέα.

- α. Σχολικό βιβλίο, σελ. 17 «Τα οικονομικά μεγέθη..... επίπεδα» και «Για τους ίδιους λόγους [σελ.18] δημόσιων εσόδων».

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Ι3Α(α)**

β. Σχολικό βιβλίο, σελ.54 [Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης..... καθορίζονταν περισσότερο από γραφειοκρατικές διαδικασίες παρά από ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες.]

[Στο εξωτερικό εμπόριο κυριάρχησε προοδευτικά η μέθοδος του διακανονισμού «κλήριγκ»..... Για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου οι συναλλαγές με το εξωτερικό ήταν έντονα ελλειμματικές, η διαδικασία αυτή, πέρα από τα αρνητικά, είχε και θετικά στοιχεία.]

ΘΕΜΑ Γ

Λαμβάνοντας υπόψη σας τις ιστορικές σας γνώσεις και τα ακόλουθα παραθέματα να αναφερθείτε στις μεγάλες επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα την περίοδο του Μεσοπολέμου στις υποδομές της Ελλάδας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΉ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Οι ραγδαίες αλλαγές, τις οποίες προκάλεσαν στη χώρα οι συνέπειες του Μικρασιατικού πολέμου, ανέδειξαν την ανάγκη για σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές της χώρας. Το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας, για παράδειγμα, ξεπέρασε, με την έλευση των προσφύγων, το 1.000.000 κατοίκους και, φυσικά, δεν μπορούσε πλέον να υδρεύεται με το χρονολογούμενο από τους ρωμαϊκούς χρόνους Αδριάνειο Υδραγωγείο. Τη λύση του ζητήματος ανέλαβε το 1925 η αμερικανική εταιρεία ΟΥΛΕΝ, με την κατασκευή του φράγματος και της τεχνητής λίμνης στο Μαραθώνα, **έργο το οποίο ολοκληρώθηκε το 1929**. Την ίδια περίπου εποχή η βρετανική εταιρεία ΠΑΟΥΕΡ ανέλαβε την εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος στην πρωτεύουσα. **Από το 1922 η πρωτεύουσα αντιμετώπιζε σοβαρό πρόβλημα όσον αφορά την κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος, και σταδιακά κατασκευάστηκαν ηλεκτρικοί σταθμοί, ώστε να αποκατασταθεί το πρόβλημα.** Τα έργα αυτά πραγματοποιήθηκαν κυρίως στην Αθήνα, εξαιτίας της μεγάλης αύξησης του πληθυσμού, η οποία είχε δημιουργήσει μία σειρά προβλημάτων και δυσλειτουργιών.

Έντονη δραστηριοποίηση παρατηρείται και στη δημιουργία σύγχρονου δικτύου αστικών συγκοινωνιών, βασισμένου σε ηλεκτροκίνητα τραμ και λεωφορεία. **Το 1925**

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(α)**

ιδρύεται η πρώτη εταιρεία Αστικής Συγκοινωνίας στην Αθήνα με την επωνυμία Ελληνικοί Ηλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι (Ε.Η.Σ.) Σκοπός της είναι η λειτουργία του υπόγειου σιδηρόδρομου από τον Πειραιά μέχρι τα βόρεια προάστια της Αθήνας. Το 1929 ιδρύεται η Ηλεκτρική Εταιρεία Μεταφορών (Η.Ε.Μ.) με σκοπό τη λειτουργία των τραμ, των τρόλεϊ και των λεωφορείων στις κεντρικές περιοχές της Αθήνας και του Πειραιά. Μετά την περίοδο του Χ. Τρικούπη και την σιδηροδρομική προσπάθεια που είχε κάνει, την περίοδο του μεσοπολέμου οι ελληνικές κυβερνήσεις προώθησαν σημαντικά τη διενέργεια τεχνικών έργων μεγάλης κλίμακας, κυρίως όσον αφορά τον τομέα της ενέργειας και τον τομέα των συγκοινωνιών.

Επενδύσεις έγιναν επίσης και στο τηλεφωνικό δίκτυο από γερμανικές εταιρείες. Το Μάιο του 1926 υπογράφεται σύμβαση με την Εταιρία Τηλεφωνικών και Ηλεκτρικών Έργων Αμβέρσας ‘The New Antwerp Telephone and Electrical Works’, που προβλέπει την ίδρυση Ανώνυμης Ελληνικής Τηλεφωνικής Εταιρίας (Α.Ε.Τ.Ε). Στις 8 Φεβρουαρίου 1930 υπογράφονται δύο συμβάσεις με την εταιρία Siemens & Halske, στην οποία έχουν περιέλθει η πλειοψηφία των Μετοχών της T.N.A.T & E.W. Με αυτή τη σύμβαση εκχωρείται στην εταιρία το προνόμιο της κατασκευής, συντήρησης και εκμετάλλευσης των αστικών και προαστιακών τηλεφωνικών δικτύων στην Ελλάδα, αλλά και του υπεραστικού δικτύου. Οι συμβάσεις επικυρώνονται από τη Βουλή και τη Γερουσία και αποκτούν ισχύ από 6-5-1930. Το 1931 γίνεται τηλεφωνική σύνδεση της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία και το 1932-1934 πραγματοποιείται τηλεφωνική σύνδεση πρώτα της Θεσσαλονίκης και μετά της Αθήνας, με ολόκληρη την Ευρώπη.

Επενδύσεις σημειώθηκαν και στους δρόμους και στη διευθέτηση των χειμάρρων, οι οποίοι μέχρι τότε συχνά προκαλούσαν πλημμύρες και καταστροφές στο λεκανοπέδιο της Αττικής. Ανάλογες προσπάθειες έγιναν και στις υποδομές της υπόλοιπης χώρας, με εγγειοβελτιωτικά έργα, τα οποία είχαν ως συνέπεια την αύξηση των καλλιεργούμενων εδαφών.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.Ιλ3Α(α)

ΘΕΜΑ Δ

«Μεγάλη Ιδέα: Από το ρομαντικό όνειρο του Ι. Κωλέττη στο έπος των Βαλκανικών πολέμων.»

Λαμβάνοντας υπόψη σας την παραπάνω διατύπωση, τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες των παρατιθέμενων κειμένων:

α. Να αναφερθείτε στο αρχικό περιεχόμενο της Μεγάλης Ιδέας όπως εκφράστηκε από τον Ι. Κωλέττη στην Εθνοσυνέλευση το 1844 στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής του γαλλικού κόμματος και το νέο περιεχόμενο που της δίνει ο «βενιζελισμός».

β. Να αποτιμήσετε τον ρόλο των Βαλκανικών πολέμων τόσο στην υλοποίηση του οράματος της Μεγάλης Ιδέας όσο και στην οικονομική ανόρθωση της Ελλάδας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Στο γαλλικό κόμμα ήταν ευρέως διαδεδομένη η άποψη για απελευθέρωση του αλύτρωτου ελληνισμού με πολεμικές ενέργειες, το συντομότερο δυνατόν. Το 1844 ο Κωλέττης διατύπωσε με σαφήνεια στην Εθνοσυνέλευση τη «Μεγάλη Ιδέα»: Το βασίλειο αποτελούσε μόνο ένα μικρό φτωχό μέρος της Ελλάδας. Το σημαντικότερο βρισκόταν υπό οθωμανική κατοχή και θα έπρεπε όλες οι δυνάμεις του έθνους να διατεθούν για την απελευθέρωση αυτού του τμήματος. Στην κυριολεκτική ερμηνεία της η Μεγάλη Ιδέα ήταν το ρομαντικό όνειρο της ανασύστασης της ελληνοβυζαντινής αυτοκρατορίας με κέντρο την Κωνσταντινούπολη. Όπως χαρακτηριστικά διακηρύσσει ο Κωλέττης υπήρχαν δύο κέντρα Ελληνισμού η Αθήνα, που αποτελεί την πρωτεύουσα του Ελληνικού Βασιλείου και η Κωνσταντινούπολη που θεωρείται η μεγάλη πρωτεύουσα στα πλαίσια υλοποίησης της Μεγάλης Ιδέας.

Το γαλλικό κόμμα υποστήριζε την πολιτική διεύρυνσης των εδαφικών ορίων του κράτους, εκφράζοντας κατά κύριο λόγο τα συμφέροντα των ατάκτων, οι οποίοι μπορούσαν να κερδίσουν τη ζωή τους μόνο από τον πόλεμο. Η Μεγάλη Ιδέα που στην ουσία της σήμαινε κατά μέτωπο σύγκρουση με την Οθωμανική Αυτοκρατορία υλοποιούσε τα συμφέροντα αυτά. Ασφαλώς, μέλημα των προσφύγων από αλύτρωτες περιοχές ήταν η απελευθέρωση της ιδιαίτερης πατρίδας τους. Εξαιτίας αυτής της πολιτικής ονομάστηκε και «εθνικό κόμμα».

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(α)**

Από την ίδρυση του το ελληνικό βασίλειο προσπάθησε να διεκδικήσει τα νεφελώδη «ιστορικά του όρια», ενώ παράλληλα η Μεγάλη Ιδέα γινόταν συνώνυμη, αφενός μεν με τον εκπολιτιστικό ρόλο των Ελλήνων στην Ανατολή, αφετέρου δε με την πρόοδο και τον εκσυγχρονισμό της χώρας, έννοιες που παρέπεμπαν αυτόματα στον εκδυτικισμό της.

Στην περίοδο 1910-1922, κατά την οποία η Ελλάδα βρισκόταν σε συνεχή πολεμική ετοιμότητα, εμφανίστηκε μια νέα πολιτική αντίληψη, που εκφράστηκε με τον Ελευθέριο Βενιζέλο και ονομάστηκε συνοπτικά «βενιζελισμός». Στον οικονομικό όμως τομέα φαίνεται ότι ο βενιζελισμός θεωρούσε το ελληνικό κράτος ως μοχλό έκφρασης και ανάπτυξης του ελληνισμού. Το ελληνικό κράτος δηλαδή έπρεπε να επιδιώξει την ενσωμάτωση του εκτός συνόρων ελληνισμού και, με ενιαία εθνική και κρατική υπόσταση, να διεκδικήσει τη θέση του στον τότε σύγχρονο κόσμο. Αυτό προϋπέθετε όχι μόνο θεσμικό εκσυγχρονισμό, που θα καθιστούσε το κράτος αποτελεσματικό και αξιόπιστο, αλλά και γενικότερη προσήλωση στην ιδέα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων του έθνους.

Με την είσοδο του Ελευθερίου Βενιζέλου στην πολιτική ζωή της χώρας, τα μεγαλοϊδεατικά οράματα των Ελλήνων απέκτησαν ορθολογικότερο προσανατολισμό. Μετά τις ανεπιτυχείς απόπειρες για την πραγματοποίηση των εθνικών πόθων και τις ιδεολογικές εξάρσεις. Οι τύχες του ελληνισμού ταυτίστηκαν, απαρρέγκλιτα πλέον, με το έθνος-κράτος.

Η Μεγάλη Ιδέα θα μπορούσε να ερμηνευτεί και μέσα στα πλαίσια του σύγχρονου εθνικού κράτους: προοδευτική λύτρωση των υπόδουλων ελληνικών περιοχών, με την ενσωμάτωσή τους στο ελληνικό κράτος, πράγμα που σήμαινε κατά μέτωπο σύγκρουση με την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η Ελλάδα, από τις παραμονές κιάλας των Βαλκανικών Πολέμων, είχε γίνει το μοναδικό σημείο αναφοράς για όλους τους Έλληνες. Ο Βενιζέλος από πολύ νωρίς κατάφερε να συνδέσει τη Μεγάλη Ιδέα με ολόκληρο το οικοδόμημα της πολιτικής του φιλοσοφίας, δίνοντας της συγκεκριμένο περιεχόμενο. Το αδύναμο, κατά το 19ο αιώνα, σκέλος της, ο εκσυγχρονισμός και η πρόοδος, έγιναν τώρα η κινητήρια δύναμη της. Στόχος της βενιζελικής πολιτικής ήταν η δημιουργία ενός σύγχρονου, οικονομικά εύρωστου και γεωγραφικά διευρυμένου κράτους που θα μπορούσε να ενταχθεί ισότιμα στο δυτικό κόσμο. Ο βενιζελικός μεγαλοϊδεατισμός μέσα από την προσάρτηση περιοχών, στις οποίες υπήρχαν εθνοτικά ερείσματα, στόχευε στη δημιουργία μιας «μεγάλης Ελλάδας», πλούσιας

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(α)**

και ισχυρής, αλλά και στη δημιουργία προϋποθέσεων για τη δυτικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας.

Ο Βενιζέλος δεν ήταν μόνος στη διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης των νέων επιλογών. Συσπείρωσε γύρω του μια δραστήρια αστική τάξη που εξακολουθούσε ακόμα να πλουτίζει σε όλη τη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου και φιλοδοξούσε να κυριαρχήσει και πολιτικά στο χώρο όπου άπλωνε τις οικονομικές της δραστηριότητες. Όλος αυτός ο πλούτος μπορούσε να διασφαλιστεί μόνο μέσα από τη δημιουργία ενός ισχυρού εθνικού κέντρου, μιας περιφερειακής δύναμης ικανής να παρεμβαίνει και να προστατεύει τα συμφέροντα των πολιτών της. Επρόκειτο για ένα αίτημα αρκετά κρίσιμο, σε μια εποχή κατά την οποία πολλά εθνικιστικά κινήματα έκαναν αισθητή την παρουσία τους. Για τους λόγους αυτούς η Μεγάλη Ιδέα και οι προϋποθέσεις της – ο εκσυγχρονισμός του κράτους– αποτέλεσαν ισχυρά ιδεολογικά, πολιτικά και οικονομικά ερείσματα για την διεκδίκηση της Μεγάλης Ελλάδας με πιθανότητες επιτυχίας.

β.

Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ήταν σημαντικό, δεν κλόνησε όμως την εθνική οικονομία, όπως συνέβαινε με τις στρατιωτικές κινητοποιήσεις του 19^{ου} αιώνα. Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή, η Ελλάδα βγήκε ιδιαίτερα κερδισμένη από τον πόλεμο. **Οι Βαλκανικοί πόλεμοι, συνδυάζοντας στην τελική τους φάση τον αγώνα των Κρητικών και των Μακεδόνων για την ανεξαρτησία τους, είχαν και για τους δύο αγώνες αίσιο τέλος.** Η Ελλάδα ενσωμάτωσε πλούσιες περιοχές (Ηπειρο, Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, Νησιά του Αιγαίου, Κρήτη) και εκατομμύρια νέους κατοίκους. Τα εδάφη της αυξήθηκαν κατά 70% περίπου (από 65.000 σε 108.800 τετρ. χλμ.) και ο πληθυσμός της κατά 80% (από 2.700.000 σε 4.800.000 κατοίκους). Εκτός από τη Μακεδονία και την Κρήτη, η Ελλάδα αυξήθηκε εδαφικά στην Ήπειρο και κατέληξε να ελέγχει στην ουσία πολυάριθμα ελληνόφωνα νησιά. Το κυριότερο όμως ήταν οι νέες οικονομικές προοπτικές. Τα νεοαποκτηθέντα εδάφη ήταν ως επί το πλείστον πεδινά και αρδευόμενα, πράγμα που δημιουργούσε άριστες προοπτικές για τη γεωργική παραγωγή. **Επιπλέον, η Ελλάδα απέκτησε μεγαλύτερη έκταση καλλιεργήσιμης γης (από 8.600.00 στρέμματα το 1911 έφτασε στα 13.300.000 το 1914), ενώ η αξία της αγροτικής παραγωγής ανέβηκε από 262 εκατομμύρια δραχμές το 1912 στα 413 εκατομμύρια το 1914.** Το 1914 τα έσοδα έφτασαν τα 204 εκατομμύρια δραχμές, από τα οποία τα 72 εκατομμύρια προέρχονταν από τις νέες επαρχίες.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2023
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Ιλ3Α(α)

Οπωσδήποτε όμως, η Ελλάδα έγινε υπολογίσιμη πλέον δύναμη και η εμπιστοσύνη που ενέπνεε στις αγορές χρήματος και πιστώσεων αυξήθηκε σημαντικά. Η χώρα ήταν έτοιμη να αφιερωθεί στο δύσκολο έργο της ενσωμάτωσης των νέων περιοχών, όταν ξέσπασε, το καλοκαίρι του 1914, ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος.

Σημείωση 1^η: Είναι αυτονόητο ότι οι απαντήσεις είναι μόνο ενδεικτικές, δίνεται πλήρης ελευθερία στον διδάσκοντα να εκτιμήσει συνολικά τις απαντήσεις των μαθητών του και να βαθμολογήσει ανάλογα.

Σημείωση 2^η: Τα αποσπάσματα με έντονη γραφή αποτελούν τις πληροφορίες των πηγών, τις οποίες ο μαθητής θα πρέπει να χειριστεί αναλόγως.

ΧΑΝΣΙΑΚΗ